



Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

Romfolkets sivile, politiske og sosiale rettigheter i Norge

Ann Elen Orvik

Totalt antall sider inkludert forsiden: 46

Molde, 20.05.2013



Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	<input checked="" type="checkbox"/>
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	<input checked="" type="checkbox"/>
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	<input checked="" type="checkbox"/>
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	<input checked="" type="checkbox"/>
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	<input checked="" type="checkbox"/>
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	<input checked="" type="checkbox"/>

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Beinta í Jákupsstovu

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 20.05.2013

Antall ord: 8394

Forord

Denne oppgaven har vært krevende å jobbe med. Å berøre en verden full av fordommer og sterke meninger, med en sårbar menneskegruppe i midten har vært utfordrende. For å få oppgaven best mulig måtte jeg prøve å være objektiv.

Dette er en bachelor oppgave i juss og administrasjon, og en annen utfordring har vært å kombinere de politiske aspektene med de juridiske. Hovedtanken min var å kontakte en tolk som kunne hjelpe meg med å få kontakt med romfolket i Molde. Etter søkning i tolkeportalen.no viste dette seg å bli vanskelig, da nærmeste tolk befant seg i Sogn og Fjordane. Av den grunn legger jeg vekt på annenhåndskildene mine, som er intervju/kontakt med organisasjonen Folk er folk, med Malcolm Langford ved Norsk senter for menneskerettigheter og med overbetjent Steinar Hjellnes ved Molde og Romsdal Politidistrikt.

Jeg vil først takke min veileder Beinta ì Jákupsstovu for hennes veiledning og engasjement. Hennes uvurderlige hjelp og gode råd har fått meg langt på vei. Jeg vil også takke Georg Inge Panzer for at han tok seg tid til å hjelpe meg. Det betyr mye at han viste engasjement for oppgaven. Jeg vil deretter takke familien min, for deres støtte, oppmuntring og forståelse. En god diskusjonspartner under denne tiden har vært Ida Furset. Hun fortjener en stor takk. Alle de ovennevnte har alltid vært positive og støttende ovenfor meg. Det setter jeg stor pris på.

Jeg håper at oppgaven kan være en tankevekker for andre.

The law, in its majestic equality, forbids the rich and the poor alike to sleep under bridges, to beg in the streets, and to steal bread."(Le Lys Rouge)

Anatole France

Innhold

1.0	Tema og problemstilling	1
1.1	Romfolket som nasjonal minoritet	1
1.2	Bostedsløse romfolk	2
2.0	Teori og juridisk grunnlag	4
2.1	Thomas Humphrey Marshalls teori om statsborgerskap og medborgerskap	4
2.2	Utlendingers juridiske forpliktelser under opphold i Norge	5
3.0	Utlendingers muligheter til opphold i Norge og til norsk statsborgerskap	7
3.1	EØS avtalen	7
3.2	Tre måneders perioden	7
3.3	Opphold utover tre måneder	8
3.4	Varig oppholdsrett	11
3.5	Bortvisning og utvisning	12
3.6	Statsborgerskap	12
4.0	Norske statsborgere og romfolkets sivile rettigheter	15
5.0	Norske statsborgere og romfolkets politiske rettigheter	20
5.1	Valgkanal	21
5.2	Organisasjonskanal	22
5.3	Mediekanal	22
5.4	Aksjonskanal	24
6.0	Norske statsborgere og romfolkets sosiale rettigheter	25
7.0	Hvordan blir romfolkets rettigheter i tiden som kommer?	29
8.0	Litteratur	31
9.0	Vedlegg	38

1.0 Tema og problemstilling

Situasjonen rundt romfolket har blitt heftig debattert de siste årene. Europarådet har i sin *General Observation in the Parliamentary Assemblys Recommendation no.1203 (1993) on Gypsies in Europe* punkt 9 uttrykt at romfolket trenger spesiell beskyttelse på grunnlag av den massive diskrimineringen de har vært og fortsatt er utsatt for (Europarådet). Romfolket er i dag mye diskutert, både nasjonalt og internasjonalt. Debattene går hett for seg og meninger kastes ut i media. Til høsten 2013 er det Stortingsvalg i Norge, og tiltak vedrørende romfolket er en av sakene partiene tar for seg. Den grunnleggende kunnskapen om romfolkets rettigheter mangler i mange av disse diskusjonene, og jeg vil rette søkelyset mot nettopp dette.

Romfolket er Europas største og mest diskriminerte minoritet. Den største andelen kommer fra Romania (Antirasistisk Senter 2012:4). Romfolket kaller seg selv Romanès og har vlach romanès som morsmål, og rumensk som andrespråk. Jeg har valgt å bruke begrepet romfolk som en samlebetegnelse på Romanès fra Romania som er i Norge på korttidsopphold, og som livnærer seg på gaten iform av tigging, panting av flasker, gatemusikk og salg av tidsskrifter. Det som skiller romfolket fra andre reisende folk, er at romfolket har beholdt sitt språk på tvers av landegrensene (Engebrigtsen 2012).

Min problemstilling er som følger:

Hva er romfolkets sivile, politiske og sosiale rettigheter sammenlignet med de rettigheter som landets statsborgere har, jf. T.H. Marshalls analyse Citizenship and Social Class fra 1949?

1.1 Romfolket som nasjonal minoritet

Romfolk som har lang tilknytting til Norge, har status som nasjonal minoritet fordi de har opprettholdt sin egen kultur, identitet og språk til tross for den turbulente historien de har. Europarådets medlemmer ble ikke enige om hva definisjonen nasjonal minoritet skal inneholde. Hovedregelen er at en må ha norsk statsborgerskap for å bli regnet som nasjonal minoritet. Allikevel kan man uten statsborgerskap bli regnet som nasjonal minoritet når en har fått oppholdstillatelse i landet, men ikke har blitt norsk statsborger enda. Et eksempel her kan være dersom en person gifter seg med en som tilhører en nasjonal minoritet. Da vil personen regnes som å tilhøre den nasjonale minoriteten, selv om han/hun ikke har norsk

statsborgerskap enda. Juridisk metode sier derfor at romfolket som er i Norge på korttidsopphold ikke er en del av den nasjonale minoriteten. Av den grunn gjelder ikke rammekonvensjonen om nasjonale minoriteter for dem (St.meld. nr.15 (2000-2001)).

Minoritetsvernet bygger på prinsippene om likebehandling og ikke-diskriminering. I Stortingsmelding nr. 15 (2000-2001) går det klart fram at Norge vil følge retningslinjene i Europarådets rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Punkt 1.6.10 tar for seg rasisme og diskrimineringsforbud. Det fremkommer her at staten har et ansvar for å sette i gang tiltak som skal motvirke diskriminering. For eksempel har staten som ett tiltak opprettet Senter mot etnisk diskriminering (Kommunal- og regionaldepartementet 2000).

Senter mot etnisk diskriminering ligger under Likestillings- og diskrimineringsombudet. Ombudet yter rettshjelp til alle som føler seg diskriminert, ikke bare til nasjonale minoriteter. Å yte rettshjelp vil si å gi veiledning, henvende mennesker videre til de rette instanser og hjelpe til med forhandlinger og partsrepresentasjon (Arbeidsdepartementet 2002).

1.2 Bostedsløse romfolk

Jeg vil fokusere på romfolket som kommer til Norge på korttidsopphold for å livnære seg på gaten, det vil si gjennom flaskepaning, gatemusikk, tigging og salg av gatemagasin. De har ikke norsk statsborgerskap og er ikke en del av de nasjonale minoritetene i Norge. De jeg vil fokusere på er bostedsløse. Det finnes mange ulike måter å definere bostedsløs på. Jeg har valgt å bruke den definisjonen som Evelyn Dyb og Katja Johannessen bruker i sin NIBR rapport *Om bostedsløse i Norge 2008 – en kartlegging*.

En person regnes som bostedsløs dersom han eller hun ikke disponerer egen eid eller leid bolig. Definisjonen er videre avgrenset og konkretisert til fem ulike situasjoner:

- Personen mangler tak over hodet kommende natt. Herunder regnes personer som sover ute, i skur og/eller lignende løsninger som gir en form for ly.*
- Personen er henvist til akutt eller midlertidig boalternativ, som for eksempel natthjem, varmestue, hospits/ døgnovernattingssted, krisesenter, pensjonat eller campingvogn/-hytte på campingplass.*
- Personer under Kriminalomsorgen, som skal løslates innen 2 måneder og som ikke har egen eid eller leid bolig. Herunder*

regnes personer i fengsel og personer i overgangsboliger eller som soner under Friomsorgen.

- Personer i institusjon, som utskrives innen 2 måneder og som ikke har egen eid eller leid bolig. Herunder regnes alle typer institusjoner, inkludert personer i barnevernsinstitusjon som utskrives fra/går ut av barnevernets omsorg innen 2 måneder.

- Personer som bor midlertidig hos venner, kjente eller slektninger

(Dyp og Johannessen 2009:32)

2.0 Teori og juridisk grunnlag

Dette er en tverrfaglig oppgave. Jeg har brukt Thomas Humphrey Marshalls teori om *Citizenship* for å belyse ulike aspekter ved individers rettigheter i samfunnet.

Problemstillingen belyses også gjennom konvensjoner og lover, hvor jeg har brukt juridisk metode. Jeg vil supplere med å se på politiske prosesser, det vil si ulike innflytelseskanaler i vårt politiske system. Jeg har valgt å ta med disse innflytelseskanalene fordi de er viktige politiske hjelpemidler, også fra et juridisk ståsted.

2.1 *Thomas Humphrey Marshalls teori om statsborgerskap og medborgerskap*

Thomas Humphrey Marshall var en britisk sosiolog som ville beskrive hvordan tilhørighet og lojalitet i befolkningen kunne etableres ved bruk av offentlige virkemidler. Han satte fokus på hvordan samfunnsklasser i Storbritannia ble involvert i et nasjonalt fellesskap, såkalt samfunnsborgerskap/*Citizenship*. Begrepet *Citizenship* omfatter begrepene statsborgerskap og medborgerskap. Klassebaserte ulikheter kan motvirkes og motarbeides gjennom ny statuslikhet ved å institusjonalisere rettighetene.

Følelsen av tilhørighet og samhold la grunnlaget til utviklingen av samfunnsborgerlig rettigheter. Disse rettighetene kan igjen øke tilhørighet og fellesskapsfølelsen som viderefører til integrasjon. Man er da inne i en god sirkel, men for at denne sirkelen skal bestå må klasseforskjellene minskes.

Borgerne må oppfattes og oppfatte seg selv som personer med tilgang på ressurser som blir allment verdsatt i samfunnet. Samholdsfølelsen forutsetter en likeverdig behandling av medborgere (Brochmann og Hagelund 2010:20).

Løsningen her er at rettighetene institusjonaliseres.

Marshall forklarte at økonomiske og klassemessige ulikheter var aksepterbart, så lenge man anerkjente den likskapen som medborgerskap brakte med seg (Jæger 2002:222). Medborgerskap er ifølge Marshalls forklaring en særlig form for status, som blir tildelt gyldige medlemmer i et definert fellesskap (Brochmann og Hagelund 2010:20).

Thomas Humphrey Marshall forklarte at *Citizenship* kan deles inn i tre dimensjoner.

- det første er individets status som legal samfunnsborger, altså sivile rettigheter.

- det andre er individets identitet i et politisk ståsted, altså politiske rettigheter
- det siste er medlemskap i velferdsstaten, altså sosiale rettigheter

(Brochmann, Borchgrevink og Rogstad 2002: 57).

Disse dimensjonene var i begynnelsen blandet sammen. Marshall forklarte at disse dimensjonene måtte deles inn i forskjellige institusjoner og at staten måtte bruke sin makt til å hjelpe borgerne. Sivile rettigheter er ivaretatt av rettsvesenet. Politiske rettigheter er ivaretatt av Stortinget, styringsverkene og demokratiet. De sosiale rettighetene er ivaretatt av de mange velferdsordningene (Brochmann m.fl 2002:60 og Jæger 2000:223).

Marshalls teori og modell ble utviklet for engelskmenn i en annen tidsperiode. Dagens samfunn blir påvirket av den økende globaliseringen og innvandringen. Det er diskusjoner om hvordan Marshalls teori skal bli sett på og hvordan den skal bli tolket i dag. Kvinnesynet og synet på etniske minoriteter er også annerledes i dag enn det var i Marshalls tid (Brochmann m.fl 2002:57).

2.2 Utlendingers juridiske forpliktelser under opphold i Norge

Alle som oppholder seg i Norge må forholde seg til norsk rett, det vil si at man må rette seg etter det norske regelverket. Hvis noen av utenlandsk opprinnelse gjør noe ulovlig her i landet skal de altså dømmes etter norsk rett. Dette medfører også at de har rettigheter, plikter og beskyttelse etter norsk rett jf. utlendingsloven § 4.

Norge er blant annet medlem i FN og EØS. Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) med protokoller er gjort om til norsk lov, og befinner seg under lov av 21. Mai 1999 nr. 30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven). EMK er juridisk forpliktende og Norge kan bli dømt av den Europeiske menneskerettighetsdomstolen om vi bryter noen av bestemmelsene. Gjennom medlemskapet til FN er vi forpliktet til flere konvensjoner, blant annet konvensjonen om sivile og politiske rettigheter fra 1976, samt konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1976. Disse to konvensjonene er folkerettslige dokument. Det vil si at de er ikke gjort om til norsk lov. Om Norge bryter bestemmelser i disse, kan landet bli kritisert, men ikke bli dømt. Konvensjonene er altså ikke juridisk bindende. Det er norsk rett som gjelder, og oppstår det en konflikt mellom norsk regelverk og folkerett, må folkeretten vike jf. det dualistiske prinsipp. Det dualistiske

prinsipp har blitt modifisert på to måter. Det første er at folkeretten kan gjøres til norsk rett (slik som det har blitt gjort med EMK). Det andre er at den norske retten er i samsvar med folkeretten. Det vil si at man skal unngå tolkning som fører til uenighet mellom norsk rett og folkerett, dette kalles presumsjonsprinsippet (Ruud og Ulfstein 2011: 56).

3.0 Utlendingers muligheter til opphold i Norge og til norsk statsborgerskap

Romania er medlem i EU og EØS, og av den grunn har romfolket flere og bedre rettigheter enn de som kommer utenfra EU/EØS (European Union udat).

Før jeg presenterer de ulike rettighetene, vil jeg ta for meg EØS avtalen og utlendingslovens regelverk om oppholdstillatelse, oppholdsgrunnlag og søkning av statsborgerskap. En må ha oppholdt seg en viss tid i landet for å få tilgang til noen politiske rettigheter, og til dette er det visse vilkår.

3.1 EØS avtalen

EØS avtalen er en avtale som er inngått mellom EFTA landene og EU. EØS avtalen vil styrke de økonomiske koblingene mellom landene samt styrke handelen. De fire friheter er sentralt i regelverket. De fire friheter betyr fri flyt av personer, kapital, tjenester og varer over landegrensene. EØS samarbeidet tar også for seg områder som blant annet utdanning, miljø og forskning. Denne avtalen gjør det lettere for borgere å oppholde seg i de ulike medlemslandene (Den Europæiske Union 2007).

3.2 Tre måneders perioden

Bevegelsesfriheten utgjør en av de grunnleggende friheter i det indre markedet. Borgere av EØS og EU kan bevege seg fritt mellom medlemslandene og oppholde seg i et land i tre måneder uten en spesiell grunn, men de må ha pass eller ID- kort jf. utlendingsloven § 111 første ledd.

Dette har dog noen vilkår. De må ikke bli en urimelig byrde for offentlige velferdsordninger. De kan altså ikke komme til Norge for å leve av økonomisk stønad eller for å motta velferdstjenester, gjennom NAV og andre velferdsordninger (Hatland, Kuhnle og Romøren 2011:254-255).

En EØS borger som har tre måneders oppholdstillatelse, kan også bli bortvist om det er nødvendig med tanke på folkehelsen. Dette er et sikkerhetstiltak myndighetene kan sette i

gang med tanke på egne borgere jf. utlendingsloven § 123. Herunder tenker man på epidemier.

3.3 Opphold utover tre måneder

Hvis en EØS borger vil arbeide i Norge utover 3 måneder, så må han/hun melde seg som arbeidssøkende hos politiet eller ved et servicesenter for utenlandske arbeidstakere innen tre måneder fra innreisen til Norge jf. utlendingsforskriften § 19-11. Som arbeidssøker kan man få oppholdstillatelse for seks måneder.

En EØS borger som vil være i landet mer enn 3 måneder må bruke registreringsordningen for EØS borgere i henhold til utlendingsloven § 117. Denne registreringsordningen er organisert av Politiet. For å kunne oppholde seg i Norge utover 3 måneders perioden må man oppfylle ett av seks oppholdsgrunnlag jf. utlendingsloven § 112 første ledd.

Oppholdsgrunnlagene er følgende:

1. selvstendig næringsdrivende
2. arbeidstakere
3. tjenesteyter
4. student
5. personen har tilstrekkelig midler til å forsørge seg selv
6. Er EØS borger selv og er familiemedlem med en person som oppfyller et av de andre grunnlagene

Jf. Utlendingsloven § 112 første ledd.

Man må bevise at man er innenfor en av de seks ovennevnte kategoriene. Alle kategoriene krever at man fremviser ID kort eller pass.

Er man selvstendig næringsdrivende må man fremvise et dokument som beviser at en utfører selvstendig næringsvirksomhet jf. utlendingsloven § 117 litera a.

Er man arbeidstaker må man fremvise et dokument med en bekreftelse fra arbeidsgiver at en er ansatt. Et slikt dokument kan være en arbeidskontrakt som er i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser jf. utlendingsloven § 117 litera a.

Tjenesteyter må kunne vise frem en bekreftelse på avtale om tjenesteytelelse jf. utlendingsloven § 117 liter a. Gyldig arbeidskontrakt med arbeidsgiver i utlandet samt dokumentasjon på oppdraget og varigheten fra oppdragsgiveren i Norge eller en arbeidsgiver i et annet EØS land er et slikt bevis.

Hvis man er student, må man vise frem en bekreftelse på opptak til studium ved en godkjent utdanningsinstitusjon. Dokumentasjon på sykeforsikring og en egenerklæring på at man kan forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer må også legges frem jf. utlendingsloven §§ 117 litera c og 112.

Hvis man har tilstrekkelig midler så må man fremvise dokumentasjon på at man kan forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer. En må også ha dokumentasjon på at man har privat sykeforsikring eller europeisk helsetrygdekort jf. utlendingsloven § 117 litera b.

Familiemedlemmer må fremvise dokumentasjon på at de er i familie og oppholdsgrunnlaget til den EØS borgeren de er i familie med.

Med familiemedlem menes:

- ektefelle
- samboer (som er over 18 år og har vært samboer i minimum to år)
- samboer som har eller venter barn
- barn og barnebarn under 21 år så lenge EØS borgeren i Norge kan forsørge de
- foreldre og besteforeldre under samme vilkår som nevnt ovenfor
- fosterbarn under 18 år
- helsøsken under 18 år (kan ikke ha omsorgspersoner i hjemlandet)
- forlovede som skal gifte seg i Norge får innvilget seks måneders periode
- pleietrengende så lenge de har dokumentasjon på alvorlige helseproblemer og kan kun få omsorg fra EØS borgeren som bor i Norge fordi han/hun har ingen hjemme. Personen må ha sykeforsikring.

Det er viktig å påpeke at familiemedlemmer ikke skal bli en urimelig byrde for økonomisk stønad. De skal enten forsørge seg selv eller så må EØS-borgeren i Norge forsørge de (Utlendingsdirektoratet 2012 a).

Definisjonen av selvstendig næringsdrivende er uklar og vid. Er det nok å selge tidsskrift på gaten? Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen har vedtatt en svært vid definisjon på akkurat dette. Medlemstatene har kommet med forslag om å begrense definisjonen på arbeidstaker til å gjelde de med arbeidskontrakt. Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen står fast ved at det skal gjelde alle som er engasjert i økonomisk virksomhet, selv om dette kan være moralsk avvikende. For eksempel er prostitusjon «Godkjent» under definisjonen arbeidstaker, men begrenses i Norge på grunn av forbudet mot kjøp av prostitusjon (Langford udat).

Vil romfolket være selvstendig næringsdrivende hvis de selger tidsskrifter, samler flasker, tigger eller er gatemusikanter? Det er jo en økonomisk aktivitet. Som nevnt tidligere må man dokumentere at man er selvstendig næringsdrivende. Hvilken dokumentasjon er bra nok? Ifølge Utlendingsdirektoratets rundskriv 2011-37 kan det ikke settes en nedre grense for hva som er tilstrekkelig å tjene, men hvis arbeidstakeren skal jobbe mindre enn ti timer i uken må utlendingsmyndighetene foreta en helhetsvurdering. I den vurderingen skal det legges vekt på antall timer pr uke, lønn, om personen har betalt ferie, lønn ved sykdom, og eventuell tariffavtaler jf. punkt 3.4.1 i Utlendingsdirektoratets rundskriv 2011-037.

Når man har bevist at man oppfyller en av de seks oppholdsgrunnlagene vil man få et registreringsbevis. Dette beviser at man har lagt frem dokumentasjon på at man oppfyller en av de seks oppholdsgrunnlagene som er nevnt ovenfor, og som gir de rett til å være her utover 3 måneders perioden jf. utlendingsforskriften § 19-22.

EØS borgere som kommer til Norge må ha tilstrekkelig ressurser slik at de ikke blir en økonomisk byrde for de nasjonale velferdsordningene. Ifølge Official journal of the European union fra Europaparlamentet og Europarådet art 8 (4) kan ikke medlemsstatene sette et fast beløp som de mener er tilstrekkelige ressurser. Medlemstatene må ta hensyn til den enkeltes personlige forhold. Hvis de allikevel setter en grense skal ikke den være høyere enn nivået for sosialhjelp (European Parliament and the Council of the European Union 2004:96).

3.4 Varig oppholdsrett

En EØS borger som har hatt sammenhengende lovlig opphold i Norge i fem år, har rett på varig oppholdsrett. En må da levere inn en søknad på hjemmesiden til utlendingsdirektoratet jf. utlendingsloven § 115. Ved en slik søknad må det legges ved dokumentasjon på at de har gyldig oppholdsgrunnlag og har hatt det de siste fem årene jf. punkt 2 i rundskriv om varig oppholdsrett (Utlendingsdirektoratet 2011).

Når man søker må man ha:

- gyldig ID-kort/pass
- forhåndsregistrering (kvittering på søknaden)
- dokumentasjon på oppholdsgrunnlag (arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende, tjenesteyter, har tilstrekkelig midler, student, familiemedlem)
- dokumentasjon på oppholdstillatelse de siste fem årene, og at oppholdsgrunnlaget har vært oppfylt i alle disse årene

Hvis et familiemedlem også vil søke om varig oppholdsrett, må vedkommende i tillegg til ovennevnte ha dokumentasjon på at man er familie, og dokumentasjon på referansepersonens oppholdstillatelse. Et familiemedlem som ikke er EØS borger, må i tillegg ha oppholdskort og dokumentasjon på at de har bodd sammen i fem år.

En må altså vise at en har benyttet seg av oppholdsretten i Norge. Det vil si at man oppfylder en av de seks kategoriene og har oppfylt dette i fem år. Det er noen unntak fra fem års sammenhengende regelen som beregnes som gyldige fraværsgrunner.

Dette er opphold som skyldes:

- graviditet
- fødsel
- forskningsopphold
- sykdom
- studier og opplæring som ikke overstiger tolv måneder
- Sivil eller militærtjeneste
- opphold i utlandet i mindre enn seks måneder sammenhengende

Disse unntaksreglene må dokumenteres, jf. Punkt 2.2 i rundskriv om varig oppholdsrett (Utlendingsdirektoratet 2011).

Blir søknaden innvilget, får man et varig oppholdsbevis som bekrefter at EØS borgeren har rett til å oppholde seg og arbeide i Norge. Det er politiet som har myndighet til å innvilge søknaden, men hvis de er i tvil sendes søknaden til Utlendingsdirektoratet.

Oppholdsbeviset gir EØS borgeren bedre rettigheter enn et registreringsbevis:

- en kan oppholde seg i lengre tid utenfor Norge, uten å miste oppholdsretten
- en får et sterkere vern mot bortvisning og utvisning
- familiemedlemmer kan beholde sin oppholdsrett etter en skilsmisse eller død

(Utlendingsdirektoratet 2010:3).

3.5 Bortvisning og utvisning

Når romfolket kommer til Norge som EØS borgere er de pliktig til å forlate landet om de bryter vilkårene til opphold, eller oppholder seg i Norge utover de tidsperiodene de har fått tillatelse til. Hvis de nekter å forlate landet skal politiet åpne en sak om bortvisning.

Bortvisning kan skje når romfolket ikke viser gyldig pass og når de oppholder seg her på ulovlig grunnlag jf. utlendingsloven § 121. En EØS borger kan også bli utvist fra Norge hvis det foreligger:

«personlige forhold som innebærer en virkelig, umiddelbar og tilstrekkelig alvorligtrussel mot grunnleggende samfunnshensyn»

jf. utlendingsloven § 122 første ledd.

Han/hun kan ikke bli bortvist på dette grunnlaget om kravet om varig oppholdsrett er oppfylt, da må det foreligge tungtveiende hensyn til sikkerheten jf. utlendingsloven § 122 andre ledd litera a. Alle EØS borgere skal ha et ID kort av hjemstaten.

3.6 Statsborgerskap

For å søke om statsborgerskap må man ha gyldig oppholdstillatelse, men borgere av Romania trenger ikke lenger oppholdstillatelse siden de er medlem av EØS. De skal nå bruke registreringsordningen for EØS borgere. For å kunne søke om statsborgerskap må de altså ha lovlig opphold etter registreringsordningen for EØS borgere

(Utlendingsdirektoratet 2013).

I FNs verdenserklæringen om menneskerettighetene artikkel 15 opplyses det at

«*Enhver har rett til et statsborgerskap*» (FN- sambandet 1948).

Statsborgerskap omhandler den juridiske tilknytningen som er mellom borger og staten. Vi kan se på det som et medlemskap i staten, som inneholder rettigheter og plikter samt beskyttelse. Pliktsiden består i at man er pliktig til å følge de regler som Norge har ratifisert og vedtatt. Rettighetssiden består i at man har rett på de rettigheter og beskyttelse Norge gir etter loven. Ved statsborgerskap får man rettigheter som stemmerett, mulighet til å stille selv som kandidat til valg, rett til trygd og sosialytelser og tilgang til stillinger som er forbeholdt statsborgere, et eksempel her er høyere stillinger innen forsvaret. Passet er en bekreftelse på statsborgerskapet (Brochman m.fl 2002:69).

I Norge kan man få statsborgerskap ved fødsel eller ved å søke om det. Hvis en EØS borger vil søke om statsborgerskap må visse vilkår være oppfylt, i tillegg til gyldig oppholdsgrunnlag:

- søkeren må være over tolv år
- ha gyldig pass eller ID kort
- være bosatt i Norge og har tenkt å bo her
- har oppholdt seg i Norge de tre siste årene
- gjennomført 300 timer norskopplæring gjennom kommunen, eller ha dokumentasjon på at man har tilstrekkelige norskkunnskaper
- kan ikke være straffedømt eller dømt til tvungen psykisk helsevern eller omsorgsvern.
- Skal være løst fra tidligere statsborgerskap. Under dette vilkåret finnes det noen unntak:
 - hvis det å løse seg fra tidligere statsborgerskap er praktisk umulig for eksempel på grunn av borgerkrig
 - myndighetene har avslått søknaden
 - det er farlig å ta kontakt med myndighetene i hjemlandet
 - det tar mer enn ett år å bli løst fra det tidligere statsborgerskapet
 - myndigheten setter urimelig vilkår for at du skal få løse statsborgerskapet.

Hvis man ikke får løst sitt tidligere statsborgerskap på grunnlag av de overnevnte unntakene, så får man dobbelt statsborgerskap (Utlendingsdirektoratet 2012 b).

Hvis et barn med utenlandske foreldre blir født i Norge, må foreldrene søke om permanent oppholdstillatelse for barnet. De må søke om dette innen barnets første leveår. Et vilkår for å søke er at foreldrene har permanent oppholdstillatelse/norsk statsborgerskap eller at de har søkt og oppfylder vilkårene (skatteetaten).

4.0 Norske statsborgere og romfolkets sivile rettigheter

I det 18. århundret ble sivile rettigheter satt i fokus i mange vestlige land. Eksempler på sivile rettigheter kan være tanke, tros- og bevegelsesfrihet, likhet for loven, rett til å inngå juridiske avtaler, privat eiendomsrett, rett til å utøve sivil ulydighet om staten tar for mye makt, retten til liv, frihet fra tortur, rett til privatliv, ytringsfrihet og diskrimineringsforbud. Det er viktig å ha rettsikkerhet og et samfunn der alle er like for loven (Jæger 2000:223 og Marshall 1949/1977:79). Vi kan altså si at sivile rettigheter gjelder rettigheter som er nødvendige for den individuelle friheten (Brochmann m.fl 2002:60).

Norge er forpliktet til å fremme respekt og overholdelse av menneskerettighetene jf. forord i Konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Alle mennesker har samme menneskeverd og menneskerettigheter jf. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 1 (FN-sambandet 1948).

I rettsstaten Norge er det mange rettsprinsipper som må holdes for å beskytte en utsatt og sårbar gruppe i samfunnet. Jeg har tatt for meg et utdrag av sivile rettigheter og vil i følgende tabell vise forskjeller mellom norske statsborgere og romfolket.

De juridiske grunnlagene jeg har brukt under punktet sivile rettigheter er FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (FN-sambandet 1966 a), FNs verdenserklæring om menneskerettigheter (FN-sambandet 1966 b), Den Europeiske menneskerettighets konvensjon, heretter EMK (EMK 1958), tilleggsprotokoll nr. 4 til EMK (EMK tilleggsprotokoll nr.4 1958) og lov av 17. mai 1814 om Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 18de mai 1814 (grunnlov 1814).

Tabell 1: Hvilke sivile rettigheter har romfolket, sammenlignet med norske statsborgere, under deres opphold i Norge.

Hvilken rett?	Har Norske statsborgere rett til dette?	Har Romfolket rett til dette?	På hvilket grunnlag?
Tankefrihet	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 18 (1) og EMK art 9 (1).
Samvittighetsfrihet	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 18 (1) og EMK art 9 (1).
Religionsfrihet	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske

			rettigheter art 18 (1) og EMK art 9 (1).
Bevegelsesfrihet	Ja	Tja. De har rett på dette, men det blir ikke oppfylt. Romfolket blir jaget fra sted til sted.	FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 13 (1) og art 2 i tilleggsprotokoll nr. 4 til EMK.
Likhet for loven	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 26 og FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 7.
Lik beskyttelse av loven	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 26 og FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 7 og 12.
Meningsfrihet uten inngrep	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 19 (1)
Ytringsfrihet	Ja	Tja. Staten skal tilrettelegge for ytringsfriheten. Dette blir i liten grad gjort i dag.	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 19 (2), grunnloven § 100 og art 19 i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, EMK. art 10 og grunnloven § 100.
Rett til liv	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 6 (1), FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 3 og EMK art 2.
Rett til å ikke bli utsatt for tortur	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 7.
privatliv	Ja	Tja. Privatlivet blir lite akseptert i dagens situasjon.	FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 12, EMK art 8 og Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art 17.
Ikke bli diskriminert	Ja	Tja. De har rett på dette og staten skal legge tilrette for dette. Dette blir i liten grad gjort i dag.	EMK art 14 og grunnloven §110 litera c.
Frihet og personlig sikkerhet	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 9 og 10, EMK art 5 og FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art 9.
Likhet for domstolene	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske

			rettigheter art 14.
Rettferdig rettergang	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 6 og 7.

Når det gjelder de sivile rettighetene kan vi se at norske statsborgere og romfolket har like rettigheter i de eksemplene som jeg har sett på i tabell 1. Menneskerettighetene gjelder for alle og enhver. De har altså juridisk rett på sine sivile rettigheter, men blir de oppfylt?

Antirasistisk Senter har i sin rapport om tilreisende rom i Oslo opplyst om den manglende respekten for privatliv (Antirasistisk Senter 2012). Som vi ser i tabellen har romfolket rett på privatliv etter FNs verdenserklæring art 12 og EMK art 8. Medier filmer og tar bilder av romfolket uten å be om tillatelse, mens politi og Rusken (som er en dugnadsaksjon i Oslo) leter gjennom sakene deres uten at det blir tatt hensyn til menneskene som står midt oppi dette. Dette er å bryte retten til privatliv (Antirasistisk Senter 2012:29).

Tabell 1 viser at romfolket har rett til ytringsfrihet. Det står spesifikk i grunnloven § 100 at staten skal tilrettelegge for ytringsfrihet. Medlemsorganisasjonen Folk er folk ble etablert i 2010. De jobber mot urettferdig behandling av romfolket. De vil spre informasjon om hvordan situasjonen egentlig er, fra romfolkets synspunkt. De ønsker å endre holdningene til romfolket gjennom å videreformidle informasjon gjennom nettstedet oslo.folkerfolk.no og bladet Folk er folk som romfolket selger på gaten. Denne organisasjonen får pr dags dato (10.05.13) ingen støtte fra staten. Etter mitt skjønn legger ikke staten til rette for at ytringsfriheten til romfolket skal bli ivaretatt (intervju med Folk er folk 10.05.2013).

En del ressurser brukes til å jage romfolket fra sted til sted. Rapporten viser at romfolket sjeldent får sove en hel natt sammenhengende. De blir vekket av politiet på uverdige måter og ofte blir deres eiendeler kastet, uten at de får mulighet til å ta de med seg. Romfolket har rett på bevegelsesfrihet, men dette blir ikke gjennomført i praksis. Det må nevnes at det ikke er slik alle steder, og at det ikke gjelder alle som er politi eller medlem i Rusken. Det er også blitt avdekket situasjoner med politiet som har vært positive. Et eksempel er under terrorangrepet i Oslo 22. Juli 2011, da en romkvinne ble behandlet og kjørt til sykehus uten noen form for diskriminering (Antirasistisk Senter 2012:17).

Antirasistisk Senter har også avdekket forhold som bryter Diskrimineringsforbudet, herunder et forhold der en rom med navnet Tudor som samlet flasker på Oslo S, ble

behandlet uverdigg av vektere og pålagt et forbud mot å komme til området på 30 dager. Om han dukket opp innen 30 dager ville han bli arrestert og sendt tilbake til Romania. Antirasistisk Senter kom på banen og tok kontakt med vekterne på Oslo S. De fikk opplyst at det ikke finnes noe forbud mot å samle flasker på Oslo S og at et 30 dagers bortvisningsforbud på det grunnlaget ikke var gyldig. Da Tudor var på Oslo S alene noen dager senere for å pante flasker, møtte han på de samme vekterne og fikk igjen en uverdigg behandling. Han kontaktet derfor igjen Antirasistisk Senter for å be om hjelp. De prøvde iherdig å få tak i advokatbistand, men alle gratistilbudene var tilrettelagt rusmisbrukere, ikke for romfolket. De kontaktet igjen Likestillings- og diskrimineringsombudet, men der fikk de beskjed om å kontakte pressen. Pressen er i dag ikke den innflytelseskanalen romfolket stoler mest på. Skal ikke alle være like for loven og igjen ha lik beskyttelse? Er det lik beskyttelse av loven når gratistilbudene bare er tilrettelagt for rusmisbrukere? (Antirasistisk Senter 2012:15).

Et annet tilfelle er når organisasjonen Folk er folk kjøpte telt til romfolket som de slo opp i utmarka. Teltene Folk er folk kjøpte ble satt opp på steder som var lovlig i henhold til allemannsretten, som gir rett til å ha telt oppe i noen dager. Teltene fikk likevel ikke stå. Rusken og politiet tok ned teltene og jaget vekk romfolket, uten å gi organisasjonen beskjed, på tross av at de hadde skrevet telefonnummeret og organisasjonens logo på teltet. Noen uker senere fikk de teltene tilbake av politiet, men med en beskjed om at

«fortsatt oppsetting av telt til boligformål for romfolk ikke er tillatt etter friluftsløven» (Antirasistisk Senter 2012:19).

Slik tolket politiet bestemmelsen i friluftslivloven, og med dette utsagnet ekskluderte de romfolket fra allemannsretten. Jurist Marianne Reusch som har en doktorgrad i allemannsretten, hevdet at dette ikke var riktig. Politiet stod på sitt. I beskjeden fra politiet skrev de spesifikk *romfolk*, ikke rusmisbrukere eller andre grupper. Hvor er likhet for loven i dette tilfellet? Denne rapporten har avdekket forhold i Oslo. Jeg har valgt å bruke den i min oppgave fordi jeg tror at det er mange likhetstrekk i hvordan romfolket blir behandlet også andre steder i Norge (Antirasistisk Senter 2012:19).

I dag er det mange fordommer som skaper grobunn i rasisme, diskriminering og trakassering. Tekster uten sikre kilder blir hyppig delt på sosiale medier. Dette skaper holdninger uten nok bakgrunnskunnskap. Dette igjen skaper fordommer som er vanskelig

å bli kvitt. Mennesker som vi anser har litt makt, går ut med utsagn som ikke hører hjemme i det demokratiske Norge. Rusken general Jan Hauger uttalte til media

«de stjeler, nasker, driver med lommetyveri og tigger. Dette er multikriminelle.»

Likestillings- og diskrimineringsombudet påpekte at slike utsagn kan skape trakassering, diskriminering og krenkelser og viste til det ansvaret representanter for det offentlige har (Antirasistisk Senter 2012:18). Etter grunnlovens § 110 litera c skal staten tilrettelegge for at menneskerettighetene blir respektert. Etter mitt skjønn virker det ikke som staten tilrettelegger så mye som den burde.

Inntrykket Politioverbetjent Steinar Hjellnes ved Molde Politidistrikt har av romfolket i Molde er at de er organisert av bakmenn (intervju med Politioverbetjent Steinar Hjellnes ved Nordmøre og Romsdal Politidistrikt 30.04.2013). Både de som tigger, gatemusikanter og de som selger tidsskrift for organisasjonen Folk er folk. Dette utsagnet fra en representant fra det offentlige Norge baseres ikke på påvist organisert virksomhet i Møre og Romsdal Politidistrikt, jf. Skriv om forslag til endring i politivedtektene for Molde kommune- tiltak i forbindelse med tigging ved Per Karstein Røv (Politistasjonssjef) til Molde kommune (se vedlegg 1).

Mange i Molde frykter at det vil komme en «strøm av romfolk» til sommeren. Hjellnes tror at dette vil medfører mer kriminalitet, selv om de ikke har påvist kriminalitet blant romfolket i Molde til nå (intervju med Politioverbetjent Steinar Hjellnes ved Nordmøre og Romsdal Politidistrikt 30.04.2013).

5.0 Norske statsborgere og romfolkets politiske rettigheter

I det 19. århundret var det fremvekst i de politiske rettighetene i Norge så vel som andre land i Vest Europa. De politiske rettighetene gir borgere rett til å kunne delta i politiske sammenhenger. Det omhandler altså retten til å være en politisk person og delta politisk i samfunnet. Politiske deltakelse kan omfatte retten til å velge sine representanter og likhet i forhold til å utøve politisk makt (Jæger 2000:223). Man kan påvirke politiske prosesser gjennom å bruke de ulike innflytelseskanalene i vårt politiske system. Innflytelseskanalene er valgkanalen, organisasjonskanalen, mediekanalen og gjennom supplerende deltakelsesformer som eksempel aksjon og digital deltakelse (Hanssen, Helgesen og Vabo 2008:287). Når det gjelder politiske forpliktelser, så er det borgerens plikt å godta statens autoritet og følge statens lover, samt være en god medborger for fellesskapet (Marshall 1949/1977:117).

Statsborgerskap er en legal status der norsk pass er et bevis på at man «er norsk», men for å delta likt med andre politisk krever det en viss sosial status. Det er her begrepet medborgerskap kommer inn. Medborgerskap omhandler den sosiale tilhørigheten en borger føler eller kanskje ikke føler i et samfunn. Man kan på papiret «være norsk» gjennom et statsborgerskap, men det er trolig mange som ikke føler seg «norsk nok» i sosiale sammenhenger og i tilpasningen til det norske samfunnet.

*Medborgerskap tar for seg de aspekter som inneholder identitet, medlemskap, tillit, deltakelse og ikke minst tilhørighet i samfunnet
(Brochmann m.fl 2002:57).*

De juridiske grunnlagene jeg har brukt under punktet politiske rettigheter er lov av 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Storting, fylkesting og kommunestyre (valgloven 2002), FNs Konvensjon om sivile og politiske rettigheter (FN-sambandet 1966 a) og Den Europeiske menneskerettighets Konvensjonen (EMK 1958).

Tabell 2: Hvilke politiske rettigheter har romfolket, sammenlignet med norske statsborgere, under deres opphold i Norge?

Hvilken rettighet?	Har norske statsborgere rett til dette?	Har Romfolket rett til dette?	På hvilket grunnlag?
Stemmerett ved Stortingsvalg	Ja, men de må oppfylle visse vilkår i tillegg til å være norske statsborgere: - Være over 18 år/bli 18 år innen valgåret, - være eller har vært i folkeregisteret i Norge - ikke mistet stemmeretten etter grunnloven § 53.	Nei.	Valgloven § 2-1 (1)
Stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg	Ja, under samme vilkår som i punkt ovenfor.	Ja, men under visse vilkår: -være over 18 år -ikke mistet stemmerett etter grl § 53 -vært bosatt og innført i folkeregisteret i Norge de siste tre årene før valgdagen.	Valgloven § 2-2 (1) (2)
Organisasjonsfrihet	Ja	Ja	EMK art 11 og konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 22.
Trykkfrihet	Ja	Ja	Konvensjon om sivile og politiske rettigheter art 19 (2)
Aksjonsfrihet	Ja	Ja	EMK art 11

5.1 Valgkanal

Gjennom valgkanalen kan man påvirke blant annet ved å stemme. Som vi ser ut av tabellen har romfolket ikke stemmerett ved Stortingsvalg. Ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg kan de stemme om de har bodd i Norge i minst tre år før valgåret samt at de har vært folkeregistrert disse tre årene (Kommunal og regionaldepartementet 2009). Som nevnt ovenfor må man ha tatt 300 timer norskopplæring når man skal søke om statsborgerskap. Det blir da enklere å delta politisk og sosialt i samfunnet. Romfolket som ikke er her lengre enn 3 måneder og som livnærer seg på gaten, har altså ikke rettigheter gjennom valgkanalen.

5.2 Organisasjonskanal

Gjennom organisasjonskanalen kan man påvirke ved å være medlem i en organisasjon. Om det så er en interesseorganisasjon, frivillige organisasjon, landsomfattende organisasjon, samfunnslivsorganisasjon eller arbeiderorganisasjon (Hanssen m.fl 2008:243-247). En organisasjon kan hjelpe til med å spre informasjon, meninger og synspunkt. Folk er folk hjelper romfolket til å spre sine synspunkt, meninger og hvordan de opplever å bli diskriminert (Folk er folk udat).

Det har heldigvis blitt lettere for romfolket å komme seg i arbeid. Frem til juni 2012 ble borgere av Romania og Bulgaria nødt til å fremvise tilbud om fulltidsstilling til tarifflønn før de kunne søke om oppholds- og arbeidstillatelse. Disse reglene ble kalt overgangsreglene. Det var vanskelig for romfolket som manglet språkkunnskaper i norsk og engelsk å få seg en fulltidsjobb. Disse reglene ble avvirket i juni 2012, så nå kan romfolket ta på seg både store og små jobber. Folk er folk lanserte samtidig med avviklingen av overgangsreglene et gatemagasin. Dette fikk tretti romfolk i arbeid (Antirasistisk Senter 2012:12).

Folk er folk har opprettet en arbeidsformidling der de hjelper rumenerne til å komme ut i arbeid. Her kan altså private oppdragsgivere og bedrifter ta kontakt om de trenger arbeidskraft. Folk er folk stiller med tolk og kvalitetssikrer prosessen. Denne organisasjonen gir stor hjelp til romfolket. Romfolket har tillit til Folk er folk, og organisasjonen er med på å bryte ned fordommer og skape økt tillit til romfolket blant den norske befolkningen. Folk er folk har tolker som snakker både norsk og rumensk som kan forklare romfolket hva som blir sagt og skrevet. Dette hindrer språkbarrier som ofte oppstår i andre tilfeller (Antirasistisk Senter 2012:12).

5.3 Mediekanal

Media blir ofte omtalt som den fjerde statsmakt, men ifølge Hanssen m.fl (2008:258) er det mer riktig å kalle media samfunnsmakt. Media har to hovedfunksjoner. Det ene er å være en del av en fungerende demokratisk offentlighet. Media benytter seg av ytringsfrihet og trykkefriheten og gir oss en bakgrunn for våre valg og meninger. Den andre funksjonen

er at media skal være en «vaktbikkje» for samfunnet. De skal sette fokus på kritikkverdige forhold (Hanssen m.fl 2008:259). Media har stor makt, da de har stor påvirkningskraft på leserne. Det er fort gjort å glemme at de ikke bare kan sette søkelys på kritikkverdige forhold, men også unngå å ta saker opp på dagsorden. Bakgrunnsfakta om hvordan regelverket fungerer mangler ofte i medier.

Gjennom mediekanalen kan man påvirke det politiske system ved blant annet å sende inn leserinnlegg og lage intervju. Medier kan påvirke leserens synspunkter, meninger og holdninger ved at de vinkler en sak i deres favør. Romfolket har vært mye i media, spesielt sommeren 2012 med de såkalte romleirene på Sofienberg, Årvoll og Sognsvann. De fleste av romfolket snakker ikke norsk og kan heller ikke lese og skrive. En rom som Antirasistisk Senter har vært i kontakt med, fortalte at han ble tilbudt 20 kr av en journalist for å bli fotografert. Senere dukket bildet opp i store oppslag i aviser. Andre ganger har journalistene bare tatt bilder og film uten og spørre om tillatelse (Antirasistisk Senter 2012:29).

Romfolket forstår ikke hva som blir skrevet og sagt. De har dermed ingen mulighet til å forsvare seg mot all kritikken. Ytringsfrihet blir her etter mitt skjønn begrenset siden de ikke kan forsvare seg på grunn av språkbarrierer.

Media kan være mer opptatt av å selge, enn å videreformidle budskapet. Fete overskrifter som ikke er riktige i forhold til resten av artikkelen blir ofte benyttet. Når man da bare leser overskriften i det man går forbi en avis, oppfatter man gjerne feil. Særlig riksaviser, som VG og Dagbladet gjør dette. I tillegg blir stoffet vinklet slik at det blir interessant for leseren. I det siste har vi sett mange oppslag som er negative om romfolket. Tekster som omhandler romfolkets situasjon som en negativ byrde for Norge, istedenfor å forklare hvilke rettigheter de har og hvordan vi kan få ned diskrimineringen. Media kontrollerer hvilke informasjon som skal komme ut til befolkningen og ikke minst hvordan det skal formidles. Når de fleste medier har en negativ vinkling på romfolkets situasjon er det ikke rart det blir negative holdninger i samfunnet. Som nevnt tidligere skal staten tilrettelegge for at ytringsfriheten skal bli ivaretatt jf. grunnloven § 100. Dette blir etter mitt skjønn ikke ivaretatt i medier, da staten ikke gir støtte til den frivillige organisasjonen Folk er folk som er pådriver for å fremme romfolkets situasjon og meninger.

5.4 Aksjonskanal

Aksjonskanalen kan deles inn i direkte aksjoner og politisk forbruk. Direkte aksjoner omhandler demonstrasjoner, underskriftskampanjer, sivil ulydighet og streik. Mens politisk forbruk omhandler forsøk på å påvirke samfunnet gjennom eget privat forbruk, eksempel å handle økologisk varer (Hanssen m.fl 2008:278). Organisasjonen Folk er folk er et eksempel på en organisasjon som bruker aksjoner og demonstrasjoner som politisk virkemiddel og som hjelper romfolket hvis de vil demonstrere. Oslo Bystyre vedtok 15.05.2013 et forbud mot å sove ute på gaten i Oslo. Folk er folk arrangerte en demonstrasjon utenfor Oslo rådhus i forkant av Oslo bystyre sitt møte. De klarte å få kontakt med FrPs gruppeleder Carl I. Hagen. Demonstrasjon gjorde at de fikk mediedekning og tekster om dette ble trykt i blant annet Dagbladet og NRK (Dagbladet.no 15.05.2013 og NRK.no 15.05.2013a).

Tabell 2 viser at romfolket har noen politiske rettigheter, men disse rettighetene er det vanskelig å benytte seg av. Dette på grunn av manglende språkkunnskaper. Når de har vært her i 3 år og har fått varig oppholdstillatelse med 300 timer norskopplæring, blir det lettere å ta i bruk deres politiske rettigheter. Derfor er det bra at de som er her på korttidsopphold kan benytte seg av Frelsesarmeen, Bymisjonen, Antirasistisk Senter og organisasjonen Folk er folk for å belyse sin situasjon.

6.0 Norske statsborgere og romfolkets sosiale rettigheter

I det 20. århundret vokste de sosiale rettighetene frem, også kalt velferdsrettighetene. De sosiale rettighetene omfatter rettigheter som gir en viss levestandard. Disse rettighetene kom ifølge Marshall (Marshall 1977/1949) som et resultat av de sivile og politiske rettighetene. Vi fikk velferdsstaten med velferdsordninger som hjalp borgerne ved blant annet sykdom, arbeidsledighet, pensjon og utdanning. Han forklarte at utdanning var viktig og kanskje nøkkelen til et godt medborgerskap (Marshall 1977/1949:75).

Lov av 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeid og velferdsforvaltning, regulerer retten til sosiale tjenester. Bestemmelsene i loven gjelder for alle som oppholder seg i riket, men Kongen kan gi forskrifter som begrenser bestemmelsene til de som ikke er norske statsborgere, eller som ikke har bopel i Norge jf. § 2 (Lov om sosiale tjenester i NAV). Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge kom i 2012 (Arbeid- og velferdsdirektoratet 2012).

Som sagt tidligere er et vilkår for at en EØS borger kan oppholde seg i Norge, at han/hun kan forsørge seg selv. Når han/hun er her i tre eller seks måneder har personen ikke rett på tjenester etter loven. Man har bare rett på opplysning, råd og veiledning og kortvarig hjelp i en nødsituasjon jf. § 17 i Lov om sosiale tjenester i NAV og punkt 1.2.2.2 om EØS borgere i Forskrift om sosiale tjenester til personer uten bopel i Norge (Arbeids- og velferdsdirektoratet). Hvis man vil oppholde seg utover seks måneder må de som nevnt tidligere registrere seg og få utdelt et registreringsbevis. Dette beviset og fast bopel gir rettigheter etter loven, på samme linje som statsborgerne. Hvis man har registreringsbeviset, men ikke fast bopel, har man ikke rettigheter på andre tjenester enn opplysning, råd og veiledning, og under nødssituasjon har de rett på kortvarig hjelp slik som alle turister har jf. § 17 i Lov om sosiale tjenester i NAV.

Under intervju 30.4.2013 med politioverbetjent Steinar Hjellnes ved Nordmøre og romsdal Politidistrikt kom det frem at det ikke finnes noen ordning som påser at romfolket forlater landet etter tre måneder. Romfolket kan altså i praksis være her «så lenge de vil», selv om det formelt sett er ulovlig.

Romfolket som ikke har lovlig opphold i Norge har ikke krav på individuelle tjenester etter loven, unntak er opplysning, råd og veiledning jf. § 17 i Lov om sosiale tjenester i NAV.

Hvis personen befinner seg i en nødssituasjon kan han/hun ha rett på kortvarig hjelp jf. Punkt 1.2.2.2 i Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge (Arbeids- og velferdsdirektoratet 2012).

Han/hun kan ha rett til midlertidig botilbud og økonomisk stønad, men bare til det kan forventes å få bistand fra hjemlandet. Denne bistanden vil i hovedsak være fra venner, familie, bankforbindelser etc. Bistanden skal være behjelpelig til å fortsette oppholdet i Norge lovlig eller å kunne dra fra landet. Når personen har fått slik bistand, er ikke kravet om midlertidig botilbud og økonomisk stønad gyldig lengre jf. Punkt 1.2.2.1 § 1 tredje ledd i forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge (Bjurstrøm 2012).

EØS avtalen har et Europeisk helsetrygdekort som man kan benytte seg av når man er i et EØS land. Dette kortet er et bevis på at man har rett til nødvendig helsehjelp på lik linje med statsborgere. Det vil si at romfolket også må betale egenandelene, akkurat som norske statsborgere. Det skal være medisinsk forsvarlig at personen skal kunne fortsette oppholdet (Helseøkonomiforvaltningen 2011). Under intervju med Politioverbetjent Steinar Hjellnes kom det frem at veldig få har med seg dette kortet (intervju med Politioverbetjent Steinar Hjellnes ved Nordmøre og Romsdal Politidistrikt 30.04.2013).

De juridiske grunnlagene jeg har brukt under punktet sosiale rettigheter er Europeisk helsetrygdekort og Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge fra Arbeids og velferdsdirektoratet (Arbeids og velferdsdirektoratet 2012).

Tabell 3: Hvilke sosiale rettigheter har romfolket, sammenlignet med norske statsborgere, under deres opphold i Norge?

Hvilken rettighet?	Har norske statsborgere rett til dette?	Har romfolk rett til dette?	På hvilket grunnlag?
Øyeblikkelig hjelp	Ja	Ja	Europeisk helsetrygdekort.
Nødvendig helsehjelp	Ja	Ja	Europeisk helsetrygdekort.
Nødpenger?	Ja	Ja, men bare til de får bistand fra hjemlandet.	Punkt 1.2.2.1 § 1 tredje ledd i forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge.
Økonomisk hjelp	Ja	Ja, men bare i den grad som er nevnt under «nødpenger»	Samme grunnlag som ovenfor
Tak over hodet	Ja	nei, men kommuner står fritt til å innføre dette på frivillig grunnlag.	Frivillig grunnlag
Dusj	Ja	Nei, men kommuner står fritt til å innføre dette på frivillig grunnlag.	Frivillig grunnlag
toalett	Ja	Nei, men kommuner står fritt til å innføre dette på frivillig grunnlag.	Frivillig grunnlag

Siden Romania er med i EU, kan romfolket skaffe seg Europeisk helsekort som gir rett til nødvendig medisinsk behandling på samme vilkår som statsborgerne i landet. Man har rett på de helsetjenester som er nødvendige for at en kan fortsette oppholdet i landet man besøker. Dersom en ikke har med seg helsetrygdekortet kan behandlingsinstitusjonen i Norge kontakte HELFO som igjen kontakter trygdemyndighetene i Romania for å skaffe en hastebblankett som gir de samme rettighetene Som vi ser ut av tabellen gir dette kortet rett til øyeblikkelig og nødvendig helsehjelp (Norsk sykepleierforbund.no 2012).

Romfolket kan få økonomisk hjelp i form av nødpenger i en nødsituasjon, men disse er midlertidig og til det kan forventes å få bistand fra hjemlandet.

Romfolket har ikke automatisk rettighet til å benytte dusj, toalett og ha et bosted. Dette er et sanitært og etisk dilemma. Kommuner står fritt til å innføre slike tiltak på frivillig grunnlag. Trondheim kommune er en av de kommunene som tilbyr dusj og toalett (Norges

Politilederslag 2013).

Norge ratifiserte i 1993 en konvensjon som tar for seg beskyttelse og bruk av vassdrag og internasjonale innsjøer (UN Treaty Collections 1992). Det kom en tilleggsprotokoll til denne Konvensjonen i 1999 om vann og helse (UN Economic and social Council 1999), som Norge ratifiserte i 2007 (Helse og omsorgsdepartementet 2007). Partene i denne rapporten har underskrevet på at de skal prøve å oppnå drikkevann og toalett til enhver jf. Art 6 (1) litera a og b. Drikkevann blir definert som vann som brukes til å drikke, lage mat, forberede mat, personlig hygiene og lignende jf. Art 2 (2).

Etter mitt skjønn har ikke Norge prøvd å oppnå drikkevann og toalett til enhver som oppholder seg i landet. Det står enhver i protokollen og ikke statsborgere. Noen land har satt igang tiltak, herunder har Belgia opprettet kolonier hvor romgruppene kan bo med tilgang på vann og avløp (intervju med Folk er folk 10.5.2013).

7.0 Hvordan blir romfolkets rettigheter i tiden som kommer?

Jeg har nå tatt for meg et utdrag av de sivile, politiske og sosiale rettighetene romfolket har og ikke har i dag. Jeg vil avslutningsvis sette fokus på et politisk stridstema som pågår rundt romfolkets rettigheter, nemlig deres rett til å tigge.

Debatten om man skal regulere eller forby tigging er ofte i media. Lov av 31. mai 1900 nr. 5 om løsgjængerer, betleri og drukkenskap ble opphevet med virkning i 2006. Tigging ble altså lovlig i Norge fra 1. juli 2006 (Hatland m.fl 2011:255). Bakgrunnen for opphevelsen var at de svakeste i samfunnet ble straffet. Da løsgjengerloven ble opphevet var det rusmisbrukere som var den største andel tiggere. En kunne bli straffet med fengsel inntil to måneder om man tigget kontinuerlig eller drev med organisert tiggevirksomhet, altså at noen tigget kontinuerlig for deg jf. punkt 3.2.1 i Ot.prp.nr 113 (2004-2005).

Man merket en økning i utenlandske statsborger som kom for å tigge etter at løsgjengerloven ble opphevet, spesielt siden Norge er medlem i EØS. Etter at Romania ble medlem i EU har romfolket rett til å komme til Norge for å livnære seg på gaten.

Problematikken er om tigging skal forbys eller reguleres, gjennom en meldeplikt ordning. Meldeplikt ordning vil si at de som vil samle inn penger på offentlig sted til seg selv eller til andre, enten ved tigging, musikk, oppvisning og fremvisning, må registrere seg hos Politiet (Politidirektoratet 2013).

Blant partiene som er representert på stortinget er det delte meninger om man skal forby eller regulere tigging. Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet vil ha et forbud mot tigging, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstre er imot. Arbeiderpartiet stiller seg midt i mellom (NRK.no 2013 b).

Regjeringen som i dag består av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, foreslo 7. mai 2013 en tiltaksplan mot tigging. Denne tiltaksplanen inneholder i grove trekk en meldeplikt, terskel for utvisning av EØS- borgere skal senkes og 10 millioner skal bevilges til humanitære akutttiltak. Regjeringen vil altså ikke forby tigging, men vil gi kommunene en mulighet til å innføre meldeplikt, med tids og stedsforbud. De åpner også for å forby tigging i enkelte steder og tider. Politiloven skal nå endres for å gi rom for en

registreringsordning. Returordningen for EØS- borgere skal skjerpes inn. Man skal ikke komme til Norge for å drive med kriminalitet, terskelen for utvisning skal altså senkes. Frivillige organisasjoner og kommuner kan søke om midler til humanitære tiltak for tiggere (Politidirektoratet 2013).

Tiltaksplanen er et steg i riktig retning, men oppfattes som veldig ressurskrevende for den instansen som blir berørt mest, nemlig Politiet (Politidirektoratet 2013).

Folk er folk mener tiltakspakken er for vid, det er vanskelig å vite hvordan dette blir praktisert. Folk er folk er en av de frivillige organisasjonene som skal søke om midler. Det kommer frem i intervju 10.05.2013 at de vil bruke disse for å løse bo problematikken for romfolket. Da får de vekk de «synlige problemene» som det klages mye på. Organisasjonen håper at de 10 millionene som skal bevilges skal bli brukt på en fornuftig og bra måte (Intervju Folk er folk 10.05.2013).

Det blir spennende å se om tiltaksplanen fungerer i praksis.

Spørsmål om romfolks rettigheter har her vært vurdert ut fra statsvitenskapelig teori og juridisk metode. Temaet kunne også vært vurdert ut fra andre faglige vinklinger, f.eks. etikkfaget (konsekvensetikk, pliktetikk, dydsetikk), for det inneholder flere etiske dilemmaer med tanke på menneskeverd, medmenneskelighet, og om tiggeforbudet som kan føre til økt diskriminering.

Et annet perspektiv som jeg gjerne ville hatt i denne studien av romfolks rettigheter, er å høre om situasjonen fra romfolks perspektiv. Det problematiske ved å få belyst denne problemstillingen i forbindelse med denne bacheloroppgaven, var mangelen på tilgang på folk i Molde, selv etter iherdige forsøk.

Begge problemstillinger kunne vært interessante å få belyst ved en senere anledning.

8.0 Litteratur

Antirasistisk Senter. 2012. *Tema: Rapport om Tilreisende rom i Oslo*,
<http://www.antirasistisk-senter.no/rapport-tilreisende-rom-i-oslo.5114250-112914.html>
(Lest 28.01.13)

Arbeidsdepartementet. 2002. *Rettslig vern om etnisk diskriminering*. NOU 2002:12. Oslo:
Departementenes servicesenter.

Arbeids og velferdsdirektoratet. 2012. *Tema: Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge*, <http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/Hovednr.+35+-+Lov+om+sosiale+tjenester+i+NAV.312829.cms#lovens-virkeomrade> (Lest 01.05.13)

Bjurstrøm, Hanne Inger. 2012. *Presisering av vilkårene for rett til sosiale tjenester*. Oslo:
det kongelige arbeidsdepartementet,
http://www.regjeringen.no/pages/37969585/Brev_kommuner_fra_statsraden_115381.pdf
(Lest 01.05.2013)

Brochmann, Grete og Anniken Hagelund. 2010. *Velferdensgrenser innvandringspolitikk og velferdsstat i Skandinavia 1945-2010*. Oslo:Universitetsforlaget.

Brochmann, Grete, Tordis Borchegrevink og Jon Rogstad. 2002. *Sand i maskineriet*. Oslo:
Gyldendal akademisk.

Dagbladet. 2013. *Tema: Rundt 100 romfolk demonstrerte for en plass å bo*,
<http://www.dagbladet.no/2013/05/15/nyheter/romfolk/innenriks/politikk/tigging/27187476>
/ (Lest 15.05.2013)

Den europæiske union. 2007. Konsoliderede udgaver. Af traktaten om den Europæiske union og traktaten om opprettelse af det europæiske fællesskab.

Dyp, Evelyn og Katja Johannessen. 2009. *Bostedløse i Norge 2008- en kartlegging*. Oslo:
Norsk institutt for by og regionsforskning.
<http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/BOBY/rapporter/bostedslose2008.pdf>

(Lest 15.01.13)

EMK. 1958. *Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter med endringer*, <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/internasjonale-konvensjoner-og-avtaler/1950-11-04/> (Lest 25.03.2013)

EMK Tilleggsprotokoll nr. 4. 1958. *Tilleggsprotokoll til Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede er omfattet av Konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til Konvensjonen*. <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/internasjonale-konvensjoner-og-avtaler/1950-11-04/> (Lest 25.03.2013)

Engebrigtsen, Ada I. 2012. *Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere? Myter og realiteter om utenlandske tiggere i Oslo*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, http://www.nova.no/asset/5541/1/5541_1.pdf (Lest 10.05.2013)

Europarådet. Udat. *Tema: Recommendation 1203 (1993) on gypsies in Europe*, <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta93/erec1203.htm> (Lest 17.02.2013)

European parliament and the council of the European Union. 2004. *Official journal of the European Union*. Strasbourg: European parliament and the council of the European Union, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:EN:PDF> (Lest 26.03.13)

European Union. Udat. *Tema: EU medlemsland Romania*, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/romania/index_en.htm, (Lest 25.02.13)

FN-sambandet. 1948. *Tema: FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*, <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter> (Lest 10.03.2013)

FN-sambandet. 1966 a. *Tema: FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter*, <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-sivile-og-politiske-rettigheter> (Lest 10.03.2013)

FN- sambandet. 1966 b. *Tema: FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter*, <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-oeconomiske-sosiale-og-kulturelle-rettigheter> (Lest 10.03.2013)

Folk er folk. Udat a. *Tema: Om folk er folk*. <http://oslo.folkerfolk.no/about/> (Lest 14.04.13)

Grunnloven. 1814. Lov av 17. mai 1814 om Kongerigets Norges Grunlov, given i Rigsforsamligen paa Eidsvold den 18de Mai 1814 <http://www.lovdatab.no> (Lest 20.03.2013)

Hanssen, Gro Sandkjær, Marit Kristine Helgesen og Signy Irene Vabo. 2007. *Politikk og demokrati. En innføring i stats og kommunalkunnskap. Andre utgave*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.

Hatland, Aksel, Stein Kuhnle, Tor Inge Romøren. 2011. *Den norske velferdsstaten. 4 utgave*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helse og omsorgsdepartementet. 2007. *Tema: Norge pådriver i europeisk samarbeid om vann og helse* http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/internasjonalt_helsearbeid/norge-padraver-i-europeisk-samarbeid-om-.html?id=481547 (Lest 15.05.2013)

Helseøkonomiforvaltningen. 2011. *Tema: hva gir Europeisk helsetrygdekort?* <http://www.helfo.no/privatperson/europeisk-helsetrygdekort/Sider/hva-gir-europeisk-helsetrygdekort-deg-rett-til.aspx#.UYkfvrVShSA> (Lest 02.05.13)

Intervju med folk er folk 10.05.2013

Intervju med politioverbetjent Steinar Hjellnes, ved ordensavdelingen Molde politidistrikt. 30.04.2013

Justis- og beredskapsdepartementet. 2013. *Tema: tiltaksplan mot tigging*.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressepenter/pressemeldinger/20131/revidert-nasjonalbudsjett-2013-tiltakspl.html?id=726716> (Lest 08.05.2013)

Jæger, Mads Meyer. 2000. *T.H. Marshall og det moderne medborgerskab*. Tidsskrift for velfærdsforskning, Vol 3, nr. 4, 2000.

Kommunal og regionaldepartementet. 2000. *Nasjonale minoriteter i Noreg – om statlig politikk ovenfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*. St. Meld. nr.15 (2000-2001). Oslo: Kommunal og regionaldepartementet.

Kommunal og regionaldepartementet. 2009. *Tema: Den norske valgordningen i hovedtrekk*,
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/kampanjer/valg/valgordningen.html?id=456636#2a>
(Lest 02.04.13)

Langford, Malcolm (udat): “*The Human Rights of Eastern European Roma in Norway*”. NCHR, Faculty of Law, University of Oslo (power point)

Lov om sosiale tjenester i NAV. 2009. Lov av 18. desember 2009 nr. 131 om lov om sosiale tjenester i arbeids og velferdsforvaltningen
<http://www.lovdatabank.no> (Lest 26.04.13)

Marshall, T.H. (1949) 1977. *Citizenship and social class*, i class, citizenship and social development: essays. University of Chicago Press.

Menneskerettsloven. 1999. Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett
<http://www.lovdatabank.no> (Lest 1.05.2013)

Norges politilederslag. 2013. *Tema: Europeisk fattigdom – et ordensproblem i Norge*, (Lest 10.05.13)

Norsk sykepleierforbund.no. 2012. *Tema: Hvem skal hjelpe dem?*

http://www.sykepleien.no/page/sykepleien/nyheter/nyhetsartikler/vis?p_document_id=1008498 (Lest 03.05.2013)

Nrk.no 2013 a. *Tema: Romfolk demonstrerer i Oslo,*

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.11028123> (Lest 15.05.2013)

NRK. 2013 b. *Tema: politisk splittelse om tiggeforbud,*

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.11008152> (Lest 17.05.2013)

Ot.prp. nr. 113 (2004-2005). Om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.) Justis- og politidepartementet.

<http://www.regjeringen.no/Rpub/OTP/20042005/113/PDFS/OTP200420050113000DDDPDFS.pdf>

Politidirektoratet. 2013. *Høring – forslag til endring i politiloven (adgang til å pålegge meldeplikt for pengeinnsamling og til å regulere pengeinnsamling på offentlig sted).* Oslo: Det Kongelige justis- og beredskapsdepartementet.

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2088.pdf (Lest 12.04.2013)

Ruud, Morten og Geir Ulfstein. 2011. *Innføring i folkerett 4.utgave.* Oslo: Universitetsforlaget

Skatteetaten. Udat. *Tema: Barn født i Norge av foreldre uten norsk statsborgerskap,*

<http://www.skatteetaten.no/Person/Folkeregister/Fodsels-og-navnevalg/Barn-fodt-i-Norge/Barn-fodt-i-Norge-av-foreldre-uten-norsk-statsborgerskap/> (Lest 1.04.13)

UN Economic and Social Council. 1999. *Protocol on Water and Health to the 1992 Convention on the Protection and Use and Transboundary Watercourses and International Lakes.* London: United Nation,

<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2000/wat/mp.wat.2000.1.e.pdf> (Lest 13.05.2013)

UN Treaty Collection. 1992. *Tema: Viser hvilken land som har ratifisert konvensjonen*, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&lang=en (lest 13.05.2013)

Utlendingsdirektoratet. 2010. *Varig oppholdsrett for personer som er omfattet av EØS regelverket*. Oslo: utlendingsdirektoratet.
http://www.udi.no/Global/UPLOAD/Publikasjoner/FaktaArk/Faktaark_EOS_varig_oppholdsrett-NO.pdf (Lest 26.03.13)

Utlendingsdirektoratet. 2011 a. *Tema: Rundskriv 2011-037 om opphold på selvstendig grunnlag for EØS borgere*, <https://www.udiregelverk.no/en/documents/udi-circulars/rs-2011-037/> (Lest 01.04.2013)

Utlendingsdirektoratet. 2011 b. *Tema Rundskriv 2011-016 om varig oppholdsrett*, <http://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2011-016/> (Lest 01.04.2013)

Utlendingsdirektoratet. 2012 a. *Tema: registreringsordningen for EØS borgere*, <http://www.udi.no/Sentrale-tema/Arbeid-og-opphold/Arbeid-og-opphold-EU-EOS-EFTA-borgere/Midlertidig-registreringsordning-for-EOS-borgere/> (Lest 13.03.13)

Utlendingsdirektoratet. 2012 b. *Tema: Hvem kan søke om statsborgerskap?*
<http://www.udi.no/Sentrale-tema/Statsborgerskap/Hvem-kan-bli-norsk-statsborger-ved-soknad/#krav> (Lest 29.03.13)

Utlendingsdirektoratet. 2013. *Tema: Oppholdsrett i Norge for EU/EØS/EFTA borgere*, <http://www.udi.no/Sentrale-tema/Arbeid-og-opphold/Arbeid-og-opphold-EU-EOS-EFTA-borgere/> (Lest 27.03.13)

Utlendingsforskriften. 2010. Forskrift av 15.10.2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her av 15.10 2009 <http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20091015-1286.html> (Lest 03.04.13)

Utlendingsloven. 2008. Lov av 15. Mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og

deres opphold her

<http://www.lovdatab.no> (Lest 22.03.13)

Valgloven. 2002. Lov av 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Storting, fylkesting og kommunestyre <http://www.lovdatab.no> (Lest 22.03.13)

9.0 Vedlegg

Vedlegg 1. Dokument fra Steinar Hjellnes ved Nordmøre og Romsdal politidistrikt



POLITIET

Molde kommune
Rådmann Arne Sverre Dahl
Rådhusplassen 1
6413 MOLDE

Deres referanse

Vår referanse
2011/01630-1 310

Dato
31.05.2011

Forslag til endring i politivedtektene for Molde kommune - tiltak i forbindelse med tiggning

Politiet opplever at antall tiggere i Molde kommune er økende og registrerer at mange innbyggere i kommunen opplever tiggingen som sjenerende, truende og til dels fryktfremkallende.

Tiggning ble lovlig da Løsgjengerloven ble opphevet i 2006. Byer og lokalsamfunn over hele landet har etter den tid opplevd stor tilstrømming av tilreisende tiggere, spesielt østeuropeiske. I tillegg til at tiggingen av mange oppleves som pågående og plagsom, mener flere politidistrikter å kunne koble tiggerne direkte til organisert kriminell virksomhet. En slik kobling er så langt ikke påvist i Nordmøre og Romsdal politidistrikt.

Lokalt politi ønsker en bedre oversikt over tiggere i politidistriktet og ønsker å innføre en registreringsplikt hvor tiggere må møte hos politiet for å få "løyve" til å tigge. Tilsvarende ordninger er innført bl.a. i Oslo, Bergen, Asker og Bærum.

Hjemmel for innføring av slikt tiltak krever endringer i lokale politivedtekter.

Jeg ber derfor Molde kommune om å gjøre følgende endringer i Politivedtektene for Molde kommune, endring med uthevet skrift:

§ 3 Ro og orden på offentlig sted

På eller i umiddelbar nærhet av offentlig sted må ingen delta i opplop, støy eller bråk som forstyrrer den alminnelige orden eller ferdsel.

Samles mange mennesker ved inngangen til forsamlingslokale, sportsplass, utsalgssted, holdeplass eller lignende, skal de stille seg i kø og for øvrig rette seg etter de pålegg som politiet eller arrangøren gir for å opprettholde den alminnelige orden eller regulere ferdselen.

På offentlig sted er det forbudt uten kommunens tillatelse å søke erverv ved omsetning av varer. Omsetningen må eventuelt bare foregå på anvist sted.

Nordmøre og Romsdal politidistrikt

Molde politistasjon, besøk: Strandgata 2
Post: Postboks 85 Molde sentrum, 6401 Molde
Tlf: 71 19 20 00 Faks: 71 19 21 34
E-post: post.noro@politiet.no

Org. nr.: 983 998 585
Bankgiro: 7694.05.11573

§ 4 Sang og musikk, reklame m.m.

*Den som på eller ut mot offentlig sted vil framføre sang eller musikk, stelle til oppvisning eller framvisning eller gjøre bruk av høyttaler, **må sende melding til politiet.***

*Det samme gjelder den som på eller i nærheten av offentlig sted ønsker **å foreta innsamling av penger**, dele ut eller spre opprop, annonser, reklame eller lignende, eller gjøre bruk av gående, kjørende eller flygende reklame.*

Ovenstående endringer i Politivedtektene for Molde kommune vil muliggjøre innføring av meldeplikt for tiggere. Det er viktig å understreke at politiets forslag ikke innebærer innføring av forbud mot tiggging, kun en registreringsplikt.

Tiggere som påtreffes vil første gang bli henvist til politiet for registrering, etter registrering vil de få utlevert en skriftlig bekreftelse på at de har registrert seg og "fått løyve" til å tigge i Molde kommune. Tilsvarende vil tiggere som unnlater å registrere seg hos politiet, kunne bortvises eventuelt bøtelegges etter Politivedtektene § 30 "Overtrædelse av vedtekten eller pålegg gitt i medhold av vedtekten straffes etter politilovens § 30 nr 4, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse".

Per Karstein Røv
Politistasjonsjef

Vedlegg 2 Intervjuguide til overbetjent Steinar Hjellnes ved Nordmøre og Romsdal politidistrikt:

Jeg startet intervjuet med å presentere prosjektet og hvordan jeg skal bruke intervjuet i oppgaven. Intervjuet er delt inn i fire temaer.

1) Omfanget i Molde

Har dere oversikt over hvor mange som er i Molde?

Hva er deres inntrykk av de her i Molde?

Har dere fått inntrykk om det er noe organisert virksomhet i Molde?

Tror du at det kommer flere romfolk til sommeren?

Hva tror du eventuelt at det innebærer?

Har dere eventuelt planlagt noe tiltak?

2) Møte med romfolket

Bruker dere tolk?

Finnes det noen tiltak for de her i Molde?

Vet dere om de har med seg ID kort?

Hvilke tjenester gir dette ID kortet?

Vet dere om de har med seg Europeisk helsetrygdekort?

3) oppholdstid

Etter hva jeg har forstått skal EØS borgere melde seg hos politiet hvis de vil være jobbsøkere. Har noen meldt seg hos dere?

Romfolket kan jo komme og oppholde seg her i tre måneder uten grunn. Har dere noe registreringsordning som påser at de forlater landet?

Hvor lenge må de være ute av landet før de får komme inn igjen?

4) klager

Merker dere diskriminering av de her i Molde?

Hva gjør dere for å minske diskrimineringen?

Får dere inn klager fra befolkningen?

Hva går de eventuelt ut på?

Har dere bortvist noen romfolk fra Molde?

Har dere utvist noen romfolk fra Molde?

Hva mener du om et eventuelt tiggeforbud?

Vedlegg 3 Intervjuguide til organisasjonen Folk er folk:

Jeg startet intervjuet med å presentere prosjektet og hva jeg skal bruke intervjuet til.

Får organisasjonen Folk er folk støtte av staten?

Samarbeider dere med andre organisasjoner?

Hva synes dere om tiltaksplanen regjeringen kom med angående meldeplikt?

Vil dere søke om humanitære midler og hva vil dere eventuelt bruke de til?

Har romfolket med seg Europeisk helsetrygdekort?

Har romfolket med seg ID-kort?